

Een onaangename waarheid

Drs. F. Matser – kolonel van de militair psychologische en sociologische dienst*

Hoe zijn we als krijgsmacht in deze shit terechtgekomen? Dat zal menig militair zich de afgelopen maanden hebben afgevraagd. Afschaffen van tanks en talloze andere wapensystemen en gedwongen ontslagen voor duizenden goed opgeleide en goed functionerende militairen en burgers? En dat terwijl de kwaliteit en de professionaliteit van onze krijgsmacht in de afgelopen vijftig jaar alleen maar is toegenomen! Want dat wordt ons door minister, parlement en internationale partners van alle kanten verzekerd. Tijd voor een realistische analyse.

Om maar met dat laatste te beginnen: het staat als een paal boven water dat de krijgsmacht beter functioneert dan pakweg vijftig jaar geleden. De reden hiervoor is simpel, want we hebben in de afgelopen jaren geleerd echte operaties uit te voeren. Alleen maar oefenen, zoals in de Koude Oorlog, zonder ooit een echte 'wedstrijd' te spelen is niet voldoende. Alleen als je af en toe echt wordt ingezet, groeien kennis, vaardigheid en ervaring zodanig dat een echte topkrijgsmacht ontstaat. En die staat er nu.

Hoe kunnen we dan toch ten prooi vallen aan de bezuinigingswoede? Ook dat is eigenlijk niet zo moeilijk te begrijpen. En het heeft te maken met diezelfde Koude Oorlog die ons vijftig jaar lang parten speelde bij het doorontwikkelen van onze professionaliteit. Immers, er was in de Koude Oorlog een duidelijke en kwantificeerbare dreiging: de Sovjets. Ze hadden een agressieve ideologie en de fysieke middelen om ons daadwerkelijk aan te vallen. En in ons

collectieve geheugen leefde in die tijd bovendien nog het trauma van de Duitse bezetting, een ander soortgelijk groot land met een soortgelijke agressieve ideologie. Alles bij elkaar was er een breed gedragen maatschappelijke en politieke bereidheid om ten koste van een dure verzekeringspolis (2 procent van het BNP) een herhaling van de bezetting van ons land te voorkomen.

Nadat de Sovjet-Unie in 1990 als militaire dreiging was weggevallen, was die situatie natuurlijk volkomen veranderd. Het is achteraf zelfs nog verbazingwekkend hoe lang het heeft geduurd voor we dat echt doorhadden. Zoekend naar nieuwe zingeving herontdekten we het artikel in de grondwet waarin staat dat we onze krijgsmacht ook kunnen gebruiken voor het beschermen van de rechtsorde in andere landen. En zo kon het gebeuren dat Nederlandse militairen vanaf de Balkan gaandeweg vaker en verder van huis werden ingezet. Maar er was in feite al die tijd een groot verschil met de situatie vóór 1990. Dat verschil wordt het best weergegeven door de tegenstelling *need to have* versus *nice to have*. In het tijdvak van de Koude Oorlog moest je evident je verzekeringspolis betalen om je vrijheid zeker te stellen. In de periode daarna was er een sympathiek streven om – zolang de economische situatie het toeliet – mensen elders in de wereld te helpen. Het bijzondere was dat zelfs partijen en maatschappelijke groeperingen die traditioneel sceptisch stonden tegenover militaire inzet, nu plotseling voorstander leken.

Zo ontstond na 1990 in Nederland een nieuwe 'krijgsmachtvriendelijke' coalitie van enerzijds conservatieve partijen die nog niet wilden

* Op deze plaats vindt u afwisselend een bijdrage van kolonel (KL) Frans Matser en luitenant-kolonel der Mariniers Marc Houben.

geloven dat de Sovjet-dreiging zo maar was verdwenen en anderzijds ideologisch progressiever ingestelde partijen die met hulp van de krijgsmacht de wereld wilden verbeteren. Zo kon er in de periode 1990-2010 in Nederland relatief vaak tot een politiek vrij breed gedragen inzet van de krijgsmacht worden besloten. Dit waren de wittebroodsweken van de samenwerking tussen twee tegengestelde maatschappelijke groepen die bereid leken – vanuit een totaal verschillende motivatie – de krijgsmacht te professionaliseren en te gebruiken. Dit leidde ertoe dat we een beroepskrijgsmacht kregen en de defensiebegroting, die we in het verleden voor een dienstplichtig leger met honderdduizend man gebruikten, grotendeels mochten blijven aanwenden voor een half zo sterk beroepsleger.

Maar in de afgelopen jaren is de positieve perceptie over het handhaven van een kostbare krijgsmacht getransformeerd. Ook deze omwenteling in het denken had bij beide hiervoor beschreven groeperingen een geheel verschillende achtergrond. De conservatieve krachten werd het gaandeweg duidelijk dat er, na het wegvallen van de Sovjet-Unie, geen feitelijke nieuwe grootschalige ideologische dreiging van links tegen ons land terugkwam. Natuurlijk, op enig moment werd het internationale terrorisme ontdekt, maar dat had zeker voor Nederland geen hoog fysiek dreigingsgehalte. Het soft-kapitalistische wereldbeeld, de democratie en de vrije handel, werden in steeds grotere delen van de wereld onomstreden waarden. Dus waarom in tijden van economische tegenspoed nog geld uitgeven om iets te verdedigen wat niemand serieus wil aanvallen?

De linkse partijen daarentegen hadden, na twintig jaar experimenteren met militaire inzet in het buitenland, in de gaten dat hun wereldbeeld dat aan die inzet ten grondslag lag – het helpen van arme stakkers in verre landen – toch niet zo simpel met militaire middelen te realiseren was. Slechts zelden bleek de inzet van troepen door de internationale gemeenschap daadwerkelijk bij te dragen aan de snelle structurele oplossing van conflicten. Voor de

Nederlandse progressieve partijen had defensie daarmee afgedaan als middel in de internationale politieke gereedschapkast. Zeker als je naar het prijskaartje keek.

Zo ontstond er in de afgelopen jaren geleidelijk een nieuw politiek evenwicht, waarbij zowel links als rechts geen dringende noodzaak meer zagen voor het in stand houden van een krachtige Nederlandse krijgsmacht. En dat is de harde realiteit. Rechts ziet geen bedreiging van ons maatschappelijk bestel en links vergelijkt de kosten van de krijgsmacht met andere maatschappelijke prioriteiten, zoals onderwijs, zorg en integratie en denkt daarbij, in een vergelijkend perspectief, het geld elders beter te kunnen gebruiken. De brede coalitie, die het mogelijk maakte dat de Nederlandse krijgsmacht zich in de afgelopen twintig jaar kon ontwikkelen tot een goed uitgeruste en goed getrainde beroepskrijgsmacht met praktijkervaring, is zodoende in de laatste jaren geleidelijk verdampt.

En daarmee zitten wij als defensiemedewerkers in een klassieke paradox. Als burgers van Nederland zijn we blij dat er geen directe militaire dreiging tegen ons land is, als militaire professionals zullen we met leedwezen moeten toezien hoe politici ‘onze’ organisatie steeds verder uitkleden. Het Hillen-miljard is slechts de eerste stap. Als Sociale Zaken of Volksgezondheid volgend jaar weer vijf miljard tekort hebben, komt Financiën als eerste bij ons langs. Kassa!

Het defensiebudget zal daarom ieder jaar, speciaal na iedere toekomstige kabinetsformatie, kleiner worden. Zowel bij linkse als bij rechtse kabinetten. De discussie over het al dan niet handhaven van tanks, JSF's of onderzeeërs is daarmee feitelijk een debat in de marge geworden, net als het schijnbare zoeken naar een nieuw financieel evenwicht bij Defensie. Want op een glijbaan is er geen evenwicht. En dat is de komende jaren voor duizenden defensiemedewerkers, in een land dat geen serieuze wereldwijde militaire ambities heeft, de onaangename waarheid. ■